moteriškos lyties profilis ir Revkovskių tapatybė nepasitvirtino.

A. Dalevskio kapas yra kapinių P dalyje. Antkapis – paminklas. R–V kryptimi kastas 1,1x1 m dydžio šurfas. 1,85 m gylyje šviesaus smėlio sluoksnyje išryškėjus kapo kontūrui, atidengti ir išvalyti palaikai šlaunikaulių vietoje (4 pav.). Kapas orientuotas R–V kryptimi. DNR mėginiui paimtas atidengto skeleto dešinysis šlaunikaulis. Preliminariais duomenimis, DNR identifikavimas patvirtino T. Dalevskio tapatybę.

The Investigation of the Remains of Relatives of the 1863 insurgents in Vilnius Cemeteries

In 2018, in identifying the remains of 17 insurgents discovered in 2016–2017 on Gediminas Hill on the grounds of Vilnius Upper Castle, the remains of the relatives of slain insurgents were partially exhumed in Bernardinai and Rasos Cemeteries in Vilnius in order to take DNA samples from the bones. In Bernardinai Cemetery, such investigations were conducted in the graves of Józef Kazimierz Ziemacki (1856–1925) (Fig. 1) and Aleksander Zdanowicz (1805–1868) (Fig. 2), in Rasos Cemetery those of Zygmunt Rewkowski (1807–1893) (Fig. 3) and Aleksander Dalewski (1827–1862) (Fig. 4).

The obtained material confirmed the identity of Rajmund Ziemacki (1810–1863) and Titas Dalewski (1840–1864). In the case of Ignacy Zdanowicz (1841–1863), Aleksander (c.1837–1863) and Józef (c.1827–1863) Rewkowski, the material needed for comparison was not obtained.

Tomas Grigas

I Pasaulinio karo karių palaidojimai Bubiuose

2018 m. liepos 26 d. vykdant kelio rekonstravimo darbus Bubių kaime (Šiaulių r., Bubių sen.), prie Gluosnių g. 3 namo aptikta žmonių kaulų. Pastebėjus pabirusius kaulus, darbai tuoj pat sustabdyti, apie tai pranešta Šiaulių KPD skyriui ir policijai, kurios tyrėjas rado ir identifikavo I Pasaulinio karo laikų šovinių tūteles. Šiaulių rajono savivaldybės administracija užsakė ištirti palaikų radimo vietą ir nustatyti jos ribas, kad būtų išvengta kitų palaikų suardymų.

Abiejų pasaulinių karų metu ties Bubiais ėjo fronto linija, netoliese vyko intensyvūs mūšiai. 1915 m. balandžio 17 d. vokiečių kariuomenė po ilgų kovų užėmė Šiaulius, tačiau pabuvusi pusę mėnesio, turėjo vėl pasitraukti. Apylinkėse kovos nesiliovė iki liepos (Puzinas J., *Šiaulių miestas ir jo istorija, Šiaulių metraštis: informacinė knyga 1930 metams*, Šiauliai, 1930, p. 45–46). Carinės Rusijos kariams susigrąžinus Šiaulius, kelis mėnesius fronto linija sustojo netoli Bubių. Karščiausios kovos virė prie Šiaulių ir Kelmės miestų, bet žymesnių pergalių, kurios būtų leidusios įgyti akivaizdų pranašumą, nesugebėjo pasiekti nei viena, nei kita pusė. Vis dėlto Rusijai pavyko nustumti Vokietijos pajėgas už Dubysos upės. Taigi, gegužės pabaigoje fronto linija nusistovėjo ties Ventos–Dubysos linija. Liepos 21 d. vokiečiai vėl užėmė Šiaulius (Pečiulis M., *Pirmojo pasaulinio karo veiksmai Lietuvos teritorijoje 1915 metų rugsėjo mėnesį. Magistrinis darbas*, VDU, 2008, p. 22). Panaši situacija kartojosi ir II Pasaulinio karo metu. Tai liudija Bubių kaime dvi greta esančios karių kapinės: I Pasaulinio karo Vokietijos ir Rusijos imperijų

1 pav. Palaikų 1 kaukolė ir įėjimas į apkasą iš R. T. Grigo nuotr.

Fig. 1. The skull of Remains 1 and the trench entrance, as seen from the E.

2 pav. Palaikai 2 iš PV. T. Grigo nuotr.

Fig. 2. Remains 2, as seen from the SW.

karių kapinės (UK 4518) bei II Pasaulinio karo Tarybų Sąjungos karių palaidojimo vieta (UK 11196).

Atsitiktinai Bubių kaime kario palaikai buvo rasti 2012 m. žvalgomųjų tyrimų metu. Šurfo 10 V dalyje 1,3 m gylyje aptikti žmogaus palaikai. Į atidengto šurfo dalį pateko tik nedidelė jų dalis. Ant jų buvo pora rusiško karabino iššautų tūtelių. Aptikti palaikai, tikėtina, yra II Pasaulinio karo aukos. Palaikai nebuvo iškeliami, nes datuojami XX a. (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 662). Nors palaikai priskiriami II Pasauliniam karui, bet jų radimo aplinkybės panašios – šalia kelio, gulintis kniūbsčias (vadinasi, nepalaidotas).

Darbai pradėti rugpjūčio 28 d. Iš drenažo griovio dugno išimtos laisvos žemės, surinkti pavieniai žmogaus plaštakos kauliukai, rastos kelios gilzės. Atidengtas 60–80 cm pločio perkasimas, orientuotas ŠV–PR kryptimis. Gruntas nukastas mechanizuotai, kol išryškėjo duobės kontūrai. Nukasus 50 cm nuo tuometinio kelio paviršiaus, atsidengė duobės, kurios galas užsisukęs statmenai, kontūrai. Toliau nuspręsta po truputį gilinantis po vieną atidengti palaikus ir juos iškart išimti. Palaikai numeruoti jų atidengimo eilės tvarka.

Palaikai 1 buvo suardyti perkasimų: pečių juosta, krūtinė ir dubens kaulai aptikti kasant griovį kelio drenažui. Blauzdos ir pėdos buvo sunaikintos anksčiau nutiesto dujų vamzdžio perkasimo. Sveikus ir savo vietose pavyko užfiksuoti kaklo slankstelius ir kaukolę. Greta palaikų, kur matėsi duobės užsisukimo kontūrai, aptiktas palaipsnis žemėjimas. Tai galima traktuoti kaip įėjimą į apkasus (1 pav.). Šiems palaikams galėtume priskirti stiklinę gertuvę, uniformos sagą, aptrauktą medžiaga, ir kitas drabužių dalis, geležines šovinių apkabėles, iššautų šovinių tūteles, neiššautus šovinius ir nuo jų nulūžusias kulkas.

3 pav. Palaikų 2 radiniai: piniginė, kryželis, sagtis, saga su audinio gumulėliu ir veidrodėlis. T. Grigo nuotr.

Fig. 3. Finds from Remains 2: a coin purse, a cross, a buckle, a button with a wad of fabric, and a mirror.

Palaikai 2 (2 pav.) – tai visas skeletas, orientuotas PR kryptimi (110°). Kojos su odiniais auliniais batais, ant juosmens aptiktas diržo fragmentas su sagtimi. Joje matosi Rusijos imperijos herbas – dvigalvis erelis. Šalia sagties buvo veidrodėlis su dalimi medinio rėmelio. Kairėje dubenkaulio pusėje rasta piniginės liekanų, kurioje gali būti ir monetų. Krūtinės srityje, prie kairiojo žastikaulio, aptikta saga ir medžiagos gumulėlis su plokščiu metalu (moneta, medalikėlis?). Kaklo srityje buvo virvutė su balto metalo kryželiu (3 pav.). Prie dešiniojo šlaunikaulio prigludęs kastuvėlis. Atlikus antropologinę analizę nustatyti įtariami perimortaliniai abiejų žastikaulių lūžiai (4 pav.), tačiau tiksliai įvardyti jų atsiradimo priežasties negalime.

Palaikų 3 (5 pav.) skeleto viršutinė dalis rasta tarp palaikų 1 ir 2. Juosmuo suardytas dujų vamzdžio perkasimo. Ant krūtinės rastos dvi sagos, dar viena ant kairio peties. Šalia kaukolės rastas analogiškos formos tik kiek didesnis kryželis nei prie palaikų 2.

4 pav. Palaikų 2 antropologiniai tyrimai. Matomi perimortaliniai abiejų žastikaulių lūžiai. J. Kozakaitės nuotr.

Fig. 4. The anthropological investigation of Remains 2. The perimortal fractures of both humeri are visible.

5 pav. Palaikai 3 ir skersai einantis dujų vamzdis iš ŠV. T. Grigo nuotr.

Fig. 5. Remains 3 and the transverse gas pipe, as seen from the NW.

Palaikai 4 (6 pav.) – antras pilnas skeletas, paguldytas kniūbsčias, kaukolė veidine dalimi į žemę, kojos ištiestos. Atidengus kojas, dėmesį atkreipė gerai išsilaikę batai pakaustytais kulnais. Šalia kojų buvo padėtas geležinis kario katilėlis. Virš dubens kaulų gulėjo aliumininė gertuvė. Kiek žemiau kairio dubens rasta šovinių dėtuvė.

Ekshumavus visus palaikus ištirtos aplinkinės judintos žemės. Skeletai gulėjo ant įžemio (palaikai 1) arba ant 5–10 cm storio suminto priemolio. Apkaso dugnas buvo nežymiai ova-

6 pav. Palaikai 4 iš ŠR. T. Grigo nuotr.
Fig. 6. Remains 4, as seen from the NE.

lus, ten rasta nemažai gilzių (iššauto šovinio), kas patvirtina spėjimą, kad tai buvo apkasas su įėjimu iš Š pusės. Iki 10 cm pagilėjimas ir apkaso išplatėjimas pastebimas palaikų 4 vietoje (galimai šaulio pozicija).

Iškasta 6x2 m dydžio perkasa (12 m²), kurioje aptiktas 5,6 m ilgio, 0,6–1,2 m pločio I Pasaulinio karo apkasas ir jame užkasti 4 karių palaikai. Rastus palaikus reikėtų priskirti 1915 m. balandžio–liepos mėnesiais vykusių mūšių metu žuvusiems carinės Rusijos kariams. Tik detalesni istoriniai ir archeologiniai tyrimai galėtų parodyti, kuriuo konkrečiu karo veiksmų etapu jie žuvo. Laikotarpis ir kovojusi pusė nustatyta pagal išlikusias uniformos dalis (sagas, diržo sagtis su Rusijos imperijos herbu); tūteles – rastos 7,62 mm „Mosin–Nagant“ šautuvo (pradėtas naudoti Rusijos imperijoje 1892 m.), du balto metalo stačiatikių kryželius.

Atlikus antropologinę analizę identifikuoti 3 jaunų (iki 30 m.) vyrų skeletai, palaikų 1 dėl kaulų fragmentiškumo tiksliau apibūdinti nepavyko. Aiškių kaulų pažeidimų, kurie leistų nustatyti mirties priežastį, nerasta. Neaišku, ar kariai žuvo apkase, ar jau žuvusių kūnai ten sumesti (tikrai nepalaidoti) ir užkasti. Bet kuriuo atveju spėta surinkti visus jų ginklus, tačiau ne asmeninius daiktus, kurie karo metu būtų pravertę tiek kitiems kariams, tiek civiliams.

Surinkti radiniai, patenkantys į individualių radinių sąrašą, perduoti saugoti į ŠAM. Radiniai, kurie nebuvo priimti į muziejų, bus laidojami atitinkamai su palaikais, prie kurių jie rasti. Perlaidoti planuojama Bubių kaimo I Pirmojo pasaulinio karo karių kapinėse.

The Burials of WWI Soldiers in Bubiai

During road reconstruction work in Bubiai village (Šiauliai District) in 2018, human bones were discovered. After excavating a 12 m² wide trench, a 5.6 m long, 0.6–1.2 m wide First World War trench containing the remains of four soldiers was found in it (Figs. 1, 2, 4–6). Two skeletons had been disturbed by roadwork and earlier digging, the other two were intact and

lay in an unnatural position. An anthropological analysis identified the skeletons as belonging to young (up to the age of 30) males. The precise cause of death could not be determined. Personal items, gear, clothing elements, and empty cartridges were found near the remains (Fig. 3). Based on the finds, the remains are ascribable to First World War Imperial Russian soldiers. The front passed through Bubiai village three times between April and July 1915; thus the remains belong to soldiers who died during one of these military operations. The remains will be reburied in the Bubiai First World War military cemetery.

Marius Mockus

Slėptuvių Klaipėdoje, aikštėje Bokštų gatvėje tyrimai

2018 m. balandį Klaipėdos miesto istorinės dalies, vadinamos Naujamiesčiu (UK 22012), ir Klaipėdos senojo miesto vietos su priemiesčiais (UK 27077) teritorijose, Bokštų gatvėje esančioje aikštėje atlikti žvalgomieji tyrimai, užsakyti rengiant techninį aikštės sutvarkymo projektą. Tyrimai vykdyti istoriniame Klaipėdos priemiestyje – Naujamiestyje, buvusios Ferdinando aikštės vietoje. Per Septynerių metų karą (1756–1763) šioje vietoje, vadovaujant rusų inžinieriams, buvo supilti laužyto plano gynybiniai pylimai – retrašmentai. Jie buvo apie 3 m aukščio, smaigaliuose įrengtos vietos pabūklams. Aikštė įrengta XVIII–XIX a. sandūroje, manoma, kad šioje vietoje galėjo būti Vitės priemiesčio kapinės. XIX a. pradžioje buvusių įtvirtinimų vietoje įrengta dabartinė S. Daukanto gatvė. Dabartinio skvero vietoje 1785 m. Klaipėdos plane pažymėtas įtvirtinimas. Dalis jo kerta aikštę ŠV–PR kryptimi. XIX a. I pusėje

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – aikštės Bokštų gatvėje ribos; 2 – 2018 m. tirti šurfai ir perkasa; 3 – II Pasaulinio karo slėptuvės vieta. M. Mockaus brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – boundaries of the square on Bokštų Street; 2 – the test pits and trench excavated in 2018; 3 – location of the WWII shelter.

aikštė vadinta Ferdinando vardu (*Ferdinands Platz*). XIX a. viduryje aikštė perplanuota, jos centre įrengta apvali aikštelė, į kampus vedė takai. XX a. pradžioje aikštė dar kartą perplanuota – padalinta į 3 stačiakampius sektorius. XIX a. viduryje į PV nuo dabartinio skvero pastatyta evangelikų baptistų bažnyčia. 1945 m. ją perdavus Romos katalikams, jai suteiktas Kristaus Karaliaus titulas. Aikštėje yra išlikusi II Pasaulinio karo laikų „U“ formos slėptuvė, kurios vietoje yra pakilimas iki H_{abs} 8,30–8,50 m aukščio, vietomis matomos mūrinės / betoninės slėptuvės sienų atodangos. Aikštės P dalyje taip